

Genesis 48:1-7

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חָלָה וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת־מְנַשֶּׁה וְאֶת־אֶפְרָיִם :
וַיֵּגַד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ וַיִּתְחַזֵּק וְיִשְׁבַּע עַל־הַמָּטָה :
וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־יוֹסֵף אֵל שְׂדֵי נְרָאָה־אֵלֵי בְלוּז בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְבָרֵךְ אֹתִי :
וַיֹּאמֶר אֵלֵי הַנְּגִי מִפָּרֶךְ וְהִרְבִּיתִךָ וַנִּתְתִּיךָ לְקַהֲל עַמִּים וַנִּתְתִּי אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְזֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ אַחֲזֵת עוֹלָם :
וְעַתָּה שְׁנֵי בָנֶיךָ הַנוֹלָדִים לָךְ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד־בָּאִי אֵלֶיךָ מִצְרַיִמָּה לִיְהִי־ם אֶפְרָיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֵאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יְהִיוּ־לִי :
וּמוֹלְדֹתֶיךָ אֲשֶׁר־הוֹלְדֹתֶיךָ אַחֲרֵיהֶם לָךְ יְהִיוּ עַל שֵׁם אַחֵיהֶם יִקְרָאוּ בְּנֵחֻלָּתָם :
וְאֲנִי בָּבֹאִי מִפָּדוֹן מֵתָה עָלַי רַחֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ בְּעוֹד כְּבָרֵת־אֶרֶץ לְבֵא אֶפְרָתָה
וְאֶקְבְּרָהָ שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרָת הוּא בֵּית לָחֶם :

It was after these things that Joseph was told, “Your father is ill.”

So he took with him his two sons, Manasseh and Ephraim.

Jacob was told, “Here, your son Joseph comes to see you,”

And Israel strengthened himself and sat upon the bed.

And Jacob said to Joseph,

“El Shaddai appeared to me at Luz in the land of Canaan, and blessed me,
and He said to me, ‘Behold I will make you fertile and make you numerous,
and set you as a community of peoples;
and I will give this land to your seed to come after you for an everlasting possession.’
Now, your two sons, born to you in the land of Egypt before I came to you in Egypt,
shall be mine; Ephraim and Manasseh like Reuben and Simeon, shall be mine.
But progeny born to you after them shall be yours;
they shall be recorded under the name of their brothers in their inheritance.

And I, when I was returning from Paddan, Rachel died upon me
in the land of Canaan, on the road, when still some distance short of Ephrat;
and I buried her there on the road to Ephrat”—now Bethlehem.”

Rachel’s death and burial: Genesis 35:16-20

וַיִּסְעוּ מִבֵּית אֵל וַיְחִיעוֹד כְּבָרֵת־הָאָרֶץ לְבֹא אֶפְרָתָה וַתֵּלֶד רַחֵל וַתִּקַּשׁ בְּלֹדֶתָהּ :
וַיְהִי בְּהַקְשָׁתָהּ בְּלֹדֶתָהּ וַתֹּאמֶר לָהּ הַמִּיִּלְדֹת אֶל־תִּירָאִי כִּי־גַם־זֶה לָךְ בֵּן :
וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מָתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בְּרֵאוּבֵן וְאָבִיו קָרָא־לוֹ בְּנִימִין :
וַתָּמֶת רַחֵל וַתִּקְבֹּר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה הוּא בֵּית לָחֶם :
וַיַּצֵּב יַעֲקֹב מַצֵּבָה עַל־קְבֻרָתָהּ הוּא מַצֵּבֶת קְבֻרַת־רַחֵל עַד־הַיּוֹם :

They journeyed from Bethel;

and when they were still a distance short of Ephrat, Rachel was in childbirth,
and she had hard labor.

When her labor was at its hardest, the midwife said to her,

“Have no fear, for it is another boy for you.”

And as her soul departed—for she was dying—she named him Ben-oni [*son of my mourning*];
but his father called him Benjamin [*son of the right hand*].

[note: “on” has two meanings—both “mourning” and “strength”]

Rachel died and she was buried on the way to Ephrat—which is Bethlehem.

And Jacob set up a pillar/*matzevah* upon her grave;

it is the *matzevah* of Rachel’s grave to this day.

Midrash Genesis Rabbah 82:10 (~4th c. CE, Land of Israel) on Genesis 35:16

בראשית רבה פ"ב:י' (י) ותמת רחל ותקבר, בדרך אפרת היא בית לחם מה ראה אבינו יעקב לקבור את רחל בדרך אפרת? אלא, צפה יעקב אבינו, שהגליות עתידות לעבור שם, לפיכך קברה שם, כדי שתהא מבקשת עליהם רחמים. הה"ד (שם): קול ברמה נשמע, נהי בכי תמרורים, רחל מבכה על בניה וגו' כה אמר ה' מנעי קולך מבכי וגו' ויש תקוה לאחרייתך וגו':

"And Rachel died, and was buried in the way to Efrat, which is Beit-Lechem" (Genesis 35:19)

What did our father Yaakov see that he buried Rachel in the way to Efrat?

Our father Yaakov had a prophetic vision that the exiles would in the future pass through there, therefore he buried her there, so she would ask for mercy for them

as it is written [by the prophet Jeremiah at the time of the first exile]:

"A voice is heard in Ramah, wailing, bitter weeping,

Rachel is weeping for her children ...

Thus says Adonai: Restrain your voice from weeping...

And there is hope [Tikvah] for your future, etc. (Jeremiah 31:15-17)

The prophet Jeremiah, ~586 BCE (following the first destruction and exile)

ירמיהו ל"א:ט"ו-י"ז

(טו) פה | אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו: (ס) (ז)
פה | אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעלתך נאם-ה' ושבו מארץ אויב: (יז) ויש תקוה לאחרייתך
נאם-ה' ושבו בנים לגבולם: (ס)

Jeremiah 31:15-17

Thus said Adonai: "A voice is heard in Ramah, wailing, bitter weeping,
Rachel weeping for her children.

She refuses to be comforted for her children, who are gone."

Thus said Adonai: "Restrain your voice from weeping, your eyes from shedding tears;
For there is a reward for your work," declares Adonai.

"They shall return from the enemy's land.

And there is hope for your future" declares Adonai.

"Your children shall return to their borders."

RaSHI (Rabbi Shlomo Yitzchaki 1040-1105 CE, Troyes France) on Genesis 48:7

ואני בבאי מפדן וגו'. ואע"פ שאני מטריח עליך להוליכני להקבר בארץ כנען, ולא כד עשיתי לאמך, שהרי מתה סמוך לבית לחם:

And I when I came from Padan...

And even though I am imposing upon you to take me to be buried in the Land of Canaan,
And I did not do this for your mother, for she died near to Bethlehem.

אקברה שם. ולא הולכתיה אפלו לבית לחם להכניסה לארץ,
ונדעתי שיש בלבך עלי; אבל דע לך שעל פי הדבור קברתייה שם, שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבזרין,
והיו עוברים דרך שם, יוצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שניאמר קול ברמה נשמע וגו'
והקב"ה משיבה יש שָׁכַר לַפְעֻלָּתְךָ נָאָם ה' וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם (ירמיהו ל"א).

And I buried her there

And I did not even bring her to Bethlehem to bring her into the Land.

and I know that you have some resentment in your heart against me.

But realize: it was at the Word of God [*al pi haDibbur*] that I buried her there,

So that she will be of help to her children,

When Nevuzaradan will carry them into exile, and they will pass by there,

Rachel will come out of her grave and weep and pray (literally request mercy) for them,

as it is said: "A voice is heard in Ramah, etc; [*Jeremiah 31:14*]

And the Holy One Blessed be He answers her, saying:

There is a reward for your work, says the Lord;

*...and your children shall return to their own border. [*Jeremiah 31:15, 16*]*

בומאי צניעות היתה בה ברחל? דכתיב: "ונגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא". וכי אחי אביה הוא? והלא בן אחות אביה הוא? גאלא, אמר לה: מינסבא לי? אמרה ליה: אין, מיהו אבא רמאה הוא ולא יכלת ליה. אמר לה: אחיו אנא ברמאות. אמרה ליה: ומי שרי לצדיקי לסגויי ברמיותא? אמר לה, אין: "עם נבר תתבר ועם עקש תתפל". דאמר לה: ומאי רמיותא? אמרה ליה: אית לי אחתא דקשישא מינאי ולא מנסיב לי מקומה. מסר לה סימנים. הכי מטא לילגא, אמרה: השתא מיכספא אחתאי. מסרתניהו ניהלה. והיינו דכתיב: "ויהי בבקר והנה היא לאה", מפלל דעד השתא לאו לאה היא? אלא: מתוך סימנין שמסרה רחל ללאה לא הנה דע עד השתא. לפיכך זכתה ויצא ממנה שואל.

What was the modesty shown by Rachel?

As it is written: "And Jacob told Rachel that he was her father's brother, (Genesis 29:12).

Was he her father's brother? But wasn't he the son of her father's sister?

Rather, he said to her: "Will you marry me?"

She said to him: "Yes, but my father is a deceiver, and you will not be able to outwit him."

He said to her: "I am his brother in deception."

She said to him: "But is it permitted for the righteous to be involved in deception?"

He said to her: "Yes, *With the pure you will show yourself pure, and with the perverse you will show yourself subtle*" (II Samuel 22:27),

Jacob then said to her: "What is the deception?"

Rachel said to him: "I have a sister who is older than I; he will not marry me off before her"

So Jacob gave her distinguishing signs.

When the wedding night arrived, Rachel said to herself: "Now my sister will be embarrassed,"

So she gave them to her. And this is as it is written:

"*And it came to pass, that in the morning, behold, it was Leah*" (Genesis 29:25).

Does this mean that until now she was not Leah?

Rather, due to the special signs that Rachel had given to Leah,

he did not know until now, Therefore, Rachel merited that Saul should descend from her.

רש"י על ירמיהו ל"א:ט"ו:ב'

(טו) רחל מבכה על בניה. מדרש אגדה אמר שהלכו אבות ואמהות לפייס את הקב"ה על שהעמיד מנשה דמות בהיכל ולא נתפייס נכנסה רחל אמרה לפניו רבוננו של עולם רחמי מי מרובים רחמיך או רחמי ב"ו הוי אומר רחמיך מרובים והלא אני הכנסתי צרתי בתוך ביתי שכל עבודה שעבד יעקב את אבי לא עבד אלא בשבילי כשבאתי ליכנס לחופה הכניסו את אחותי ולא די ששתקתי אלא שמסרתי לה סימני אף אתה אם הכניסו בניך צרתך בביתך שתוק להם אמר לה יפה למדת סגוריא יש שכר לפעולתך ולצדקתך שמסרת סימנך לאחותך :

Rashi on Jeremiah 31:15:2

(15) "Rachel weeps for her children..." Midrash Aggadah says that the Patriarchs and Matriarchs went to appease the Holy One Blessed be He because Menashe had set up an image in the temple [cf. II Kings, Ch. 21], but He would not be appeased. Rachel came and said, "Master of the Universe, whose mercy is greater - Yours or the mercy of human beings?

One would think that Your mercies are greater.

But didn't I bring my rival into the midst of my house?

For all the work that Yaakov worked for my father -- it was all for my sake, but when I came to enter the wedding canopy, they put my sister in.

And it was not enough that I remained quiet!

But rather I handed over to my sister my secret signals.

Just so, if Your children brought Your rival into Your house, remain quiet for them."

He said to her, "You have learned your defence well. *There is a reward for your effort and for your righteousness in giving your signals to your sister.*"